

M. Cusson, *Croissance et décroissance du crime*, Paris, P.U.F., 1990, σελ. 1-170

Αντώνη Δ. Μαγγανά

Το βιβλίο αυτό αποτελεί μια νέα πράξη στον “καθολικό πόλεμο” που έχει κυρήξει εδώ και αρκετά χρόνια ο M. Cusson στο έγκλημα και τους υποστηρικτές των διαφόρων “νεωτεριστικών” τάσεων της Εγκληματολογίας (κριτική, καταργητική, της κοινωνικής αντίδρασης). Τα αίτια αυτής της νέας πράξης πολέμου βρίσκονται στις δύο τελευταίες σελίδες του συγγράμματος. Αφού έχει ήδη υποστηρίξει με διάφορα στοιχεία και με πολύ πάθος ότι στις “δυτικές” κοινωνίες (πλην της Ιαπωνίας και της Ελβετίας) ο κοινωνικός έλεγχος της εγκληματικότητας και γενικά η καταστολή του εγκλήματος απέτυχαν πλήρως να περιορίσουν το φαινόμενο, προσφέρει στον αναγνώστη τη δυνατότητα να επιλέξει ανάμεσα σε δύο θέσεις αντιφατικές μεταξύ τους.

Η πρώτη που υποστηρίζεται από τους οπαδούς των διαφόρων τάσεων που προαναφέρθηκαν βασίζεται σε μία από τις ακόλουθες τέσσερις υποθέσεις:

α) Η αύξηση της εγκληματικότητας μεταξύ 1960 και 1980 εξηγείται απλά από μια αύξηση του αριθμού των καταγγελιών.

β) Ο αποτρεπτικός ρόλος της ποινής είναι σχεδόν ανύπαρκτος. Επομένως το ύψος και η βεβαιότητα επιβολής μιας ποινής δεν επιδρούν στην εγκληματικότητα.

γ) Οι νέες μορφές εκτέλεσης μιας ποινής (αναστολή εκτέλεσης, εναλλακτικές ποινές) αποτελούν μια ενδιαφέρουσα λύση για την αντιμετώπιση του αυξημένου αριθμού υποθέσεων ιδίως στην περίπτωση της “μικρής” εγκληματικότητας.

δ) Εάν πράγματι το πρόβλημα της αύξησης της εγκληματικότητας υφίσταται τότε η λύση βρίσκεται στη θεραπεία και την θεραπευτική ή κοινωνική αγωγή των ατόμων που παρουσιάζουν την τάση να τελέσουν ένα έγκλημα.

Αν οι υποθέσεις αυτές είναι σωστές, τότε ο M. Cusson παραδέχεται ότι το περιεχόμενο του βιβλίου του είναι λανθασμένο. Αν όμως σύμφωνα με την δεύτερη υπόθεση που κάνει ο συγγραφέας οι θεωρίες είναι λανθασμένες, τότε οι αντεγκληματικές πολιτικές που βασίστηκαν σ’ αυτές και που εφαρμόστηκαν εδώ και 30 χρόνια ακολούθησαν λάθος δρόμο με συνέπεια να μην έχουμε στην ουσία εντοπίσει το πρόβλημα αλλά αντίθετα με τα διάφορα μέτρα που κάθε μία πρότεινε να ρίχνουμε λάδι στη φωτιά αντί να τη σβήνουμε. Καταλήγει λοιπόν με μία σημαντική πρόβλεψη: Είναι αδύνατον να μειωθεί η εγκληματικότητα στις χώρες όπου αυτές οι θέσεις θα εξακολουθήσουν να υπερισχύουν στη χάραξη μιας αντεγκληματικής πολιτικής.

Βασικός στόχος του M. Cusson ήταν να εξηγήσει τις κινήσεις της εγκληματικότητας στις δυτικές κοινωνίες από το 1960 και εντεύθεν. Πα-

ράλληλα τονίζει την εξαίρεση που αποτελούν η Ελβετία και η Ιαπωνία όπου η εγκληματικότητα δεν παρουσίασε τις ίδιες με τις άλλες χώρες, αυξητικές τάσεις.

Το βιβλίο διαιρείται σε 5 μέρη χωρίς να υιοθετείται ένα πλάνο “γαλλικού” τύπου. Οι ιδέες εκτίθενται η μια μετά την άλλη κατά το αγγλοσαξωνικό πρότυπο και με βάση την εσωτερική τους ενότητα. Το πρώτο κεφάλαιο περιγράφει τις διάφορες κινήσεις της εγκληματικότητας. Τα τρία επόμενα δίνουν τους βασικότερους λόγους που κατά τη γνώμη του συγγραφέα εξηγούν αυτές τις κινήσεις (ηλικία και κοινωνική διάρθρωση, ευκαιρίες τέλεσης της πράξης, τρόπος άσκησης της ποινικής καταστολής).

Κεντρική ιδέα είναι ότι για διάφορους λόγους ο κοινωνικός έλεγχος στο έγκλημα αποδυναμώθηκε με το πέρασμα του χρόνου και η ποινή έχασε τον αποτρεπτικό της ρόλο.

Στο τέλος της δεκαετίας του 1950 η εγκληματικότητα στις δυτικές κοινωνίες άρχισε να αυξάνει με δραματικούς ρυθμούς για 15 περίπου χρόνια. Ο ρυθμός επιβραδύνθηκε από το 1975 και άρχισε να παρουσιάζει κάμψη από το 1980. Το φαινόμενο αυτό εντοπίστηκε στα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας. Βέβαια τίθεται το πρόβλημα της σωστής μέτρησης της εγκληματικότητας και τούτο δια μέσου των στατιστικών. Η χρήση των επίσημων αστυνομικών και δικαστικών στατιστικών αμφισβητήθηκε σφόδρα παρά το ότι οι ερευνητές κατέφευγαν στη χρήση τους ελλείψει άλλων τελειότερων μεθόδων.

Σιγά σιγά νέες στατιστικές μέθοδοι αναπτύχθηκαν προσφέροντας στους ειδικούς νέες δυνατότητες (ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις, έρευνες, θυματοποίηση).

Όμως, αναρωτιέται ο M. Cusson, είναι τόσο απαραίτητο για τον εγκληματολόγο που θα μελετήσει για παράδειγμα την επίδραση της ηλικίας στην εγκληματικότητα να γνωρίζει τον ακριβή αριθμό; Και κάνει εδώ τον παραλληλισμό με τον αστρονόμο και το βοτανολόγο. Πρέπει να γνωρίζουν τον ακριβή αριθμό των άστρων ή ενός ορισμένου είδους φυτών σε ένα δάσος για να μελετήσουν ορισμένα φαινόμενα ή ιδιότητες των άστρων ή των φυτών;

Η σύγκριση αυτή, όσο και αν φαίνεται δελεαστική, πρέπει να ληφθεί υπ’ όψιν με κάθε επιφύλαξη, αφού αντικείμενο μελέτης για τον εγκληματολόγο είναι ένας άνθρωπος και όχι ένα φυτό ή ένα άστρο. Εκείνο ίσως που υπονοεί είναι ότι αντι να ξοδεύουμε φαιά ουσία και επιχειρήματα στο να καθορίσουμε με απόλυτη ακρίβεια έναν αριθμό, μπορούμε σήμερα με τις μεθόδους που διαθέτουμε να αρκασθούμε σε ωρισμένα δεδομένα που δίνουν την εικόνα αρκετά πιστά ώστε να μας επιτρέψουν να προχωρήσουμε σε υποθέσεις εργασίας και προτάσεις αντεγκληματικής πολιτικής.

Διότι, όπως σωστά τονίζει, οι εγκληματολόγοι αν και συνέχισαν να συλλέγουν στοιχεία και γνώσεις σε ατομικό επίπεδο, δεν χρησιμοποίησαν μια γενική κατεύθυνση αποφεύγοντας μια πιο ορθολογική (*articulée*)

εξήγηση των φαινομένων. Το αποτέλεσμα υπήρξε η κατασκευή δύσληπτων πορισμάτων χωρίς μία συνολική κάτοψη. Λείπει έτσι η γέφυρα που μπορεί να ενώσει τα μικροσκοπικά με τα μακροσκοπικά φαινόμενα δηλαδή το έγκλημα με την εγκληματικότητα. Όσον αφορά τις κινήσεις της εγκληματικότητας στις δυτικές κοινωνίες (πλην της Ελβετίας και της Ιαπωνίας) και πιο συγκεκριμένα τη μεγάλη αύξηση μεταξύ 1960 και 1975 ο συγγραφέας την εξηγεί εν μέρει με την υπόθεση του μεγάλου αριθμού των νέων μεταξύ 14-24 ετών σαν συνέπεια του μεταπολεμικού baby-boom και δεδομένου ότι η "ομάδα κινδύνου" είναι άρρενες κάτω των 25 ετών. Μια άλλη υπόθεση είναι ότι οι ευκαιρίες για κλοπές πολλαπλασιάστηκαν.

Λογικά για να τελεσθεί ένα έγκλημα, είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός ατόμου που παρουσιάζει μια "τάση" (penchant) για τέλεση του "μικρότερου" (minimal) εγκλήματος και που βρίσκεται μπροστά σε μια προ-εγκληματική κατάσταση. Το έγκλημα δεν μπορεί να τελεστεί αν η "τάση" του ατόμου ισοδυναμεί με μηδέν ή αν η θέση στην οποία βρίσκεται δεν προσφέρεται καθόλου για την τέλεση αδικήματος.

Συγκεκριμένα οι παράγοντες που εξηγούν κατά το M. Cusson την αύξηση της εγκληματικότητας για την περίοδο που αναφέραμε είναι:

- α) Η ηλικία, όπως εξηγήσαμε ήδη.
- β) Η δημογραφική σύνθεση με την έννοια ότι υπήρξε υπερεκπροσώπηση των νέων 14-25 ετών μεταξύ 1961 και αρχής 1980.
- γ) Η απουσία άσκησης κοινωνικού ελέγχου μέσα από το οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον.

Κατά πρώτο λόγο το οικογενειακό περιβάλλον άλλαξε ριζικά. Υπάρχει σήμερα ένας μεγάλος αριθμός οικογενειών με ένα γονέα ή με προβλήματα. Το ίδιο συνέβη με το σχολικό περιβάλλον. Τα πιο "έξυπνα" παιδιά γράφονται στα καλλίτερα και ακριβότερα σχολεία. Βέβαια ο ρόλος του σχολείου δεν πρέπει να υπερεκτιμηθεί. Όμως, έρευνες απέδειξαν ότι το μέσο σχολείο δεν βοηθά και τόσο τους νέους. Παρατηρήσεις από έρευνες στις Η.Π.Α. έδειξαν ότι οι μαθητές που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο τελούν λιγώτερα αδικήματα από τη στιγμή που θα το αφήσουν παρά αν το συνέχιζαν.

Ο συγγραφέας καταλήγει στο συμπέρασμα ότι όσο λιγώτερες ευκαιρίες για κοινωνική ένταξη του νέου υπάρχουν τόσο περισσότερες είναι οι πιθανότητες να καταλήξει στο έγκλημα.

- δ) Η μεταπολεμική οικογενειακή συγκυρία.

Η οικογένεια με τη στενή ή διευρυμένη της έννοια δεν πέθανε ακόμη έστω και αν η γυναίκα είναι υποχρεωμένη να δουλεύει μακριά από το σπίτι. Για άλλη μια φορά ο συγγραφέας τοποθετεί το πρόβλημα στις οικογένειες με ένα γονέα. "Θα με εξέπληττε" τονίζει "αν η αύξηση των οικογενειών αυτών δεν μειώνει τον κοινωνικό έλεγχο παράγοντας έναν αυξανόμενο αριθμό παιδιών ευάλωτων προς την εγκληματικότητα".

Εξ άλλου τα παιδιά περνούν όλο και λιγώτερο χρόνο με τους γονείς

τους τα Σαββατοκύριακα με αποτέλεσμα να φθίνει μια από τις βασικές μορφές ελέγχου πάνω στους νέους: αυτή που συνίσταται απλά στη γεινίαση με τους γονείς. Ο νέος αρχίζει σιγά σιγά να εγκαταλείπει το σπίτι του από τα 13 χρόνια για να το εγκαταλείψει τελειώς στα 18. Άραγε τον βοηθά αυτό στην μετέπειτα ζωή του;

ε) Η σχολική συγκυρία. Κάτω από την αύξουσα δημογραφική πίεση της εισόδου όλο και περισσότερων γυναικών στο σχολικό κύκλωμα και της αλλαγής των σχεδίων των νέων, το σύστημα δεν μπόρεσε ν' αντέξει πέρα από το 1960. Η χειροτέρευση χτυπά ειδικότερα ωρισμένα σχολεία που γίνονται πραγματικές εστίες για παραβατικές συμπεριφορές. Οι δάσκαλοι απογοητευμένοι κλείνονται μέσα στην ειδικότητά τους και παύουν να αποτελούν παράγοντα κοινωνικού ελέγχου.

Στο σημείο αυτό προβαίνει ο M. Cusson στην αντιπαράθεση της κατάστασης που υπάρχει στην Ιαπωνία και την Ελβετία με εκείνη που επικρατεί στις άλλες δυτικές κοινωνίες. Η αντιπαράθεση που επαναλαμβάνεται και στο δεύτερο μέρος αποτελεί το μείζον επιχείρημα του συγγραφέα στο υπό κρίσιν βιβλίο. Οι δύο αυτές χώρες παρουσίασαν μια χαμηλή εγκληματικότητα παρά τις ανάλογες δημογραφικές κινήσεις που είχαν με τις δυτικές χώρες. Ο M. Cusson θέλει να αποδείξει ότι ο παραδοσιακός κοινωνικός έλεγχος που ασκείται στις δύο αυτές κοινωνίες, αποτελεί αντίβαρο στις εγκληματογενείς πιέσεις που ασκούνται από μία απότομη εισροή των νέων στην κοινωνία.

Στην Ιαπωνία ο έλεγχος του κοινωνικού συνόλου πάνω στα άτομα είναι μεγάλος. Καθώς η επαφή με την οικογένεια και το εργασιακό περιβάλλον είναι σημαντική και η απλή αποδοκιμασία μιας συμπεριφοράς είναι αρκετή για να οδηγήσει τον παραβάτη στο να μην επαναλάβει την πράξη του.

Η Ελβετία παρουσιάζει ωρισμένες αναλογίες με την Ιαπωνία χωρίς βέβαια η κατάσταση να είναι η ίδια. Η υποταγή του ατόμου στην κοινωνική ολότητα είναι έντονη. Στο σημείο αυτό κάνει ωρισμένες διακρίσεις τονίζοντας τη διαφορά με τη βορειοαμερικανική νοοτροπία τη βασισμένη στον ατομικισμό και την οποία κατακρίνει. Έτσι οι Ελβετοί αντί να εφαρμόζουν την αρχή: "Μην ανακατεύεσαι με τις υποθέσεις των άλλων" ασχολούνται συνέχεια με αυτό που συμβαίνει γύρω τους και είναι έτοιμοι να επέμβουν ανά πάσα στιγμή. Εξάλλου οι μεγαλύτερες πόλεις δεν αριθμούν πάνω από 400.000 κατοίκους, οι άνθρωποι δεν μετακόμίζουν συχνά και μένουν για πολύ διάστημα στο ίδιο χωριό ή συνοικία πράγμα που οδηγεί στο να δημιουργήσουν ισχυρούς δεσμούς και ρίζες.

Η ελβετική κοινωνία χαρακτηρίζεται τελικά από έναν σεβασμό των τύπων, των κανόνων και των παραδοσιακών αξιών. Οι άνθρωποι δείχνουν μια μεγάλη αυτοπειθαρχία πράγμα που αποσοβεί τις διαμάχες.

Το επόμενο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στη σχέση ανάμεσα στις ευκαιρίες τέλεσης ενός εγκλήματος και τα μέτρα αυτοπροστασίας που παίρνουν οι πολίτες. Αφού ξεκινήσει με τη διαπίστωση ότι όσο περισσότε-

ρες ευκαιρίες υπάρχουν τόσο περισσότερα αδικήματα τελούνται και ότι η μαζική παραγωγή ωδήγησε σε μια μαζική εγκληματικότητα, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι αν αυξήθηκε η εγκληματικότητα μεταξύ 1960 και 1975 ήταν διότι υπήρχαν περισσότερα αντικείμενα που μπορούσαν να κλαπούν, διότι αυξήθηκε η τάση για νομαδική ζωή, μίκρυναν οι αποστάσεις, οι υποψήφιοι για κλοπή στόχοι έγιναν πιο ευάλωτοι επειδή συχνά τα διαμερίσματα έμεναν ακατοίκητα και χωρίς επίβλεψη, τα εμπορικά καταστήματα και οι τράπεζες πλήθυναν και έγιναν πιο προσιτά, διότι τα αντικείμενα έγιναν λιγώτερο ογκώδη και μεταφερόταν πιο εύκολα και τέλος διότι οι άνθρωποι υπεράσπιζαν λιγώτερο αποτελεσματικά τις ιδιοκτησίες τους.

Μεγάλη σημασία δίνει στην αυτοπροστασία και τα διάφορα μέσα για πρόληψη κυρίως της κλοπής. Τα ποσοστά θυματοποίησης έχουν άμεση σχέση με το επίπεδο αυτοπροστασίας. Αν οι ηλικιωμένοι και οι γυναίκες γίνονται λιγώτερο συχνά θύματα εγκλημάτων είναι ακριβώς για λόγω του φόβου προς το έγκλημα λαβαίνουν περισσότερα μέτρα αυτοπροστασίας.

Το συμπέρασμα είναι ότι η αύξηση των δαπανών για μια καλύτερη προστασία που συνοδεύεται από μια μεγαλύτερη προσοχή και επιτήρηση θα μειώσει τις ευκαιρίες για κλοπές και θα καταστήσει την τέλεση των αδικημάτων αυτών πιο επικίνδυνη και λιγώτερο εύκολη. Επομένως η εγκληματικότητα θα πέφτει όσο αυξάνονται τα μέτρα ασφαλείας και προστασίας.

Το τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνει την άλλη κύρια αιτία που κατά τον M. Cusson εξηγεί την αύξηση της εγκληματικότητας. Πρόκειται για τους μηχανισμούς της ποινικής καταστολής οι οποίοι απέτυχαν στην εφαρμογή τους. Ξεκινά κι εκείνος με την ερώτηση αν η ποινή επηρεάζει την εγκληματικότητα. Και απαντά ότι δεν είναι ούτε τελείως αποτελεσματική ούτε τελείως αναποτελεσματική. Επομένως η αυστηρότητα μιας ποινής δεν είναι μια μεταβλητή που μπορεί να επηρεάσει σημαντικά την εγκληματικότητα. Εκεί που πρέπει να επικεντρωθεί το ενδιαφέρον μας είναι στην βεβαιότητα της επιβολής (Certitude). Από διάφορα στοιχεία συνάγεται ότι μεταξύ 1960 και 1980 η αύξηση της εγκληματικότητας δεν συνοδεύτηκε από μία ανάλογη αύξηση της ποινικής "μάζας". Υπήρξε επομένως μια γενική ατιμωρησία. Συγκεκριμένα στις δυτικές δημοκρατίες η αύξηση του εγκλήματος δεν συνοδεύτηκε από μια ανάλογη επιτάχυνση της αστυνομικής και σωφρονιστικής δραστηριότητας. Αυτό μεταφράζεται με εγκαταλείψεις διώξεων, τοποθέτηση υποθέσεων στο αρχείο, μικρά ποσοστά φυλάκισης. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το ποινικό σύστημα είναι ένας γραφειοκρατικός μηχανισμός με πολύ λίγη ελαστικότητα. Δεν μπορεί να επαρκέσει παρά σε ένα ορισμένο αριθμό υποθέσεων. Αν υπάρξει κορεσμός υπάρχουν τρεις λύσεις:

1) Να αυξηθεί η ικανότητα του συστήματος (δύσκολη λύση λόγω του κόστους).

2) Ορθολογικότερη μεταχείριση του ήδη υπάρχοντος υλικού για καλύτερα αποτελέσματα.

3) Εγκατάλειψη μιας δίκης.

Και εδώ αντιπαραθέτει το παράδειγμα της Ιαπωνίας για να αποδείξει την ανωτερότητα του συστήματος της χώρας αυτής. Εκεί η ποινική καταστολή υπήρξε αποτελεσματική αφού ο κοινωνικός έλεγχος υποστηρίχθηκε σημαντικά από τη δράση μιας αστυνομίας σωστά οργανωμένης και από ολόκληρο τον κρατικό ποινικό μηχανισμό. Στη χώρα αυτή ο εγκληματίας γνωρίζει ότι αν περάσει στην πράξη εκτίθεται πολύ σοβαρά στον κίνδυνο να υποστεί μια ποινή η οποία στην πράξη δεν θα είναι πολύ σοβαρή.

Τελικό συμπέρασμα του M. Cusson. Πρόκειται για φαύλο κύκλο. Η ανεπικότητα φέρνει την ατιμωρησία, την εγκατάλειψη και απόρριψη των υποθέσεων με αποτέλεσμα μια νέα αύξηση της εγκληματικότητας.

Για εκείνον οι λέξεις κλειδιά είναι:

Καλλίτερος κοινωνικός έλεγχος - αποτελεσματικότερη καταστολή του εγκλήματος. Πρέπει να ελπίζει κανείς ότι η εγκληματικότητα θα συνεχίσει να πέφτει όμως αυτό εξαρτάται από πολλούς παράγοντες που δεν μπορούμε να προβλέψουμε με βεβαιότητα.

Η πρώτη αντίδραση μετά την ανάγνωση αυτού του βιβλίου θα μπορούσε να ήταν ότι εκφράζει για μια ακόμη φορά τη φιλοσοφία του M. Cusson που έχει κηρύξει εδώ και χρόνια ένα “καθολικό πόλεμο” κατά του εγκλήματος. Και βέβαια πολλές από τις ιδέες έχουν παρουσιαστεί σε άλλες δημοσιεύσεις του.

Η σημασία που δίνει ο M. Cusson σε ένα ουσιαστικό κοινωνικό έλεγχο του εγκλήματος και σε μια αποτελεσματική ποινική καταστολή έχει ήδη τονιστεί στο παρελθόν. Η κεντρική ιδέα πίσω από το παρόν σύγγραμμα βρίσκεται σε ένα άλλο σημείο. Προσπαθεί να εξηγήσει τις αυξομειώσεις της εγκληματικότητας κατά την εικοσαετία 1960-1980 αντιπαραβάλλοντας δύο κατ' εξοχήν παραδοσιακές και κλειστές κοινωνίες, της Ελβετίας και της Ιαπωνίας, με τις λοιπές δυτικές κοινωνίες. Ενώ στις πρώτες δύο χώρες οι συνθήκες ακολούθησαν μια παράλληλη εξέλιξη, η εγκληματικότητα δεν παρουσίασε την αύξηση που έλαβε χώρα στις δυτικές κοινωνίες μεταξύ 1960 και 1975. Και αυτό οφείλεται, κατά τον M. Cusson, στο σεβασμό των παραδοσιακών αξιών, στην υποταγή του ατόμου στην ολότητα, στην αποτελεσματική λειτουργία ενός σωστά οργανωμένου κατασταλτικού μηχανισμού. Μπορούμε όμως να επεκτείνουμε την εφαρμογή των προτύπων αυτών “αντεγκληματικής πολιτικής” και σε άλλες κοινωνίες δυτικού τύπου; Όταν μάλιστα βλέπουμε ότι από μερικές πλευρές τα πρότυπα αυτά προσιδιάζουν προς το μοντέλο της “διαρκούς επιτήρησης” όπου τα πάντα και οι πάντες επιτηρούνται με διακριτικό τρόπο, μοντέλο που θυμίζει για πολλές χώρες θλιβερές καταστάσεις του παρελθόντος;

Αυτός ο συντηρητισμός και ο “υπερβολικός” σεβασμός των παραδοσιακών αξιών δύσκολα συμβιβάζεται με τις σύγχρονες αξίες της αυτοδιάθεσης του ατόμου, της ελευθερίας έκφρασης και της ελευθερίας μετακίνησης. Οι κοινωνίες “δυτικού τύπου” έχουν τόσο προχωρήσει στον τομέα του σεβασμού των δικαιωμάτων του ατόμου που η ολοκληρωτική αποδο-

χή των ιδεών του M. Cusson αποτελεί μια κίνηση προς τα πίσω. Έστω και αν η ανθρωπότητα διέρχεται εδώ και μερικά χρόνια μια περίοδο "συντηρητισμού", ωρισμένες βασικές αξίες, κατακτήσεις πρόσφατες, ουδέποτε έγινε διανοητό να τεθούν υπό αμφισβήτηση.

Όλοι συμφωνούν με τη λήψη καλλίτερων και αποτελεσματικότερων μέτρων για την πρόληψη και την προστασία απέναντι στο έγκλημα. Όλοι συμφωνούν με μια ίση και δίκαιη εφαρμογή των κατασταλτικών μέτρων. Όλοι συμφωνούν για μια βελτίωση των μηχανισμών της ποινικής καταστολής. Είναι όμως απαραίτητο να περάσουμε από ένα στάδιο πολεμικής αναμέτρησης για να επιτευχθεί η συσπείρωση που τόσο επιθυμεί ο αγαπητός συνάδελφος M. Cusson γύρω από τις παραδοσιακές αξίες;

Σε οποιοδήποτε πρόβλημα της ανθρωπότητας η "καθολική αναμέτρηση" ουδέποτε αποτέλεσε μια οριστική λύση του προβλήματος. Δημιουργεί μια ατμόσφαιρα τάσης και αναμέτρησης ανάμεσα σε ανθρώπινα όντα τα οποία διαθέτουν τη λογική και το μυαλό για να μπορέσουν μέσω του διαλόγου να σκεφτούν λύσεις με κάποια φαντασία. Ας μην ξεχνάμε ότι η ύπαρξη και το ύψος της εγκληματικότητας αποτελεί εν μέρει το τίμημα για τους δημοκρατικούς θεσμούς που λειτουργούν στις δυτικές κοινωνίες. Μπορεί ίσως να μειωθεί με τη λήψη μέτρων "συντηρητικού" χαρακτήρα, όμως με τι αντίκρουσμα!

Οι προτάσεις του M. Cusson θα βρουν και πάλι απήχηση λόγω της σαφήνειας και απλότητας των θέσεών του, όμως δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η εγκληματολογία αντιμετωπίζει μια πολυσύνθετη κοινωνική πραγματικότητα και δυστυχώς οι εύκολες και μονοδιάστατες λύσεις δεν μπορούν να δώσουν την απάντηση¹.

Υποσημειώσεις

1. Εξ' άλλου σε μια πρόσφατη δημοσίευση που υπογράφει και ο M. Cusson πολλές από τις θεωρητικές θέσεις του συγγράμματος γίνονται αντικείμενο κριτικών: Οι θεωρίες αυτές δεν μπορούν να εφαρμοστούν παρά σε περιορισμένο αριθμό αδικημάτων. Η εγκληματικότητα παρουσιάζει μεγάλες αλλαγές ανάλογα με την περιοχή. Αντίθετα εδώ και μερικά χρόνια το φαινόμενο του υπερπληθυσμού στις φυλακές έχει γίνει εκρηκτικό. Υπάρχει συχνά μια "μετατόπιση" και όχι μείωση της εγκληματικότητας. Μπροστά σ' όλες αυτές τις επιφυλάξεις είναι πολύ δύσκολο να προτείνει κανείς εξηγήσεις και προτάσεις που προσπαθούν να εξηγήσουν το πρόβλημα συνολικά. Είναι προτιμότερο να επιλέξουμε λύσεις και θεωρίες προσαρμοσμένες σε κάθε περίπτωση: D. Elie, M. Cusson, "Autour de Croissance et décroissance du crime". (1992) XXV, 1, *Criminologie*, 135.